

גבולות היחידה: שמואל ב' פרק י"ב, פס' ט"ו-סוף

נושא היחידה: מות בנו של דוד והצלחה בקרבות

מספר שיעורים: 1

כתבה: יעל גרוסברג

כללי:

בנו של דוד, אשר נולד מבת שבע – חולה אנוש. דוד מתענה כדי לעורר עליו רחמי שמים - צם, ישן על הרצפה, ואינו מוכן להקשיב לעבדיו המבקשים שיאכל. לאחר שבעה ימים, הבן מת, ואף אחד אינו מסוגל לספר זאת לדוד, מאחר שהם חוששים שאם תגובתו של דוד הייתה חריפה כל כך בזמן שהבן היה חולה, הרי שתגובתו כעת תהיה חמורה שבעתיים.

אולם דוד מבין שבנו מת, ובניגוד למצופה, הוא קם, מתקלח, הולך לבית ה' ואוכל. לשאלת עבדיו בעניין, הוא מסביר כי כל עוד היה ניתן לשנות את המציאות, הוא ניסה לעשות זאת. אך לאחר שהתינוק כבר מת – אין בידיו לשנות מאומה, ולכן הוא קם מתעניתו.

לאחר מכן, נולד לו בן נוסף מבת שבע, ששמו שלמה. ה' אוהב אותו, וקורא לו ידידיה.

בסיום הפרק מסופר על ניצחון במלחמה של צבא דוד אל מול רבת עמון.

פתיחה:

המורה יפתח וישאל את התלמידים: תארו לכם שבאחד מימי החופש, סבתא שלכם הזמינה את כל הבני דודים לטיול כיפי ושווה במיוחד. קדמו לו הרבה תכנונים וחשיבה. ביום המרגש אתם קמים, מתארגנים ויוצאים לתחנת האוטובוס. זהו האוטובוס היחיד שעובר היכן שקבעו להיפגש, והוא מגיע פעם אחת בבוקר ופעם אחת בערב. בשעה היעודה אתם עומדים בתחנה, נרגשים ומצפים. אתם רואים מרחוק את האוטובוס, אבל... האוטובוס חולף על פניכם מבלי לעצור! זהו, אין איך להגיע, ואתם עומדים לפספס את הטיול השווה! מה אתם עושים?

המורה ישמע את תשובות התלמידים, ולאחר מכן יאמר להם, כי אכן זה מאוד לא פשוט לחוות דבר לא טוב בחיים. לפעמים זה יכול להיות דבר ממש קשה ומשמעותי, כפי שנראה מיד בפרק שלנו. למישהו (אתם כבר מנחשים מי..) קורה דבר רע מאוד, והוא מגיב בצורה מיוחדת, ואפילו בבית שלו קצת לא מבינים את התגובה שלו, אבל בואו נראה.. ונלמד..

לימוד הפסוקים:

המורה יזכיר לתלמידים את שלמדנו בשיעור הקודם.

מהו העונש שקיבל דוד על חטאו עם בת שבע?

מה גרם להקלה בעונש?

מה יקרה לתינוק שנולד מבת שבע, על פי דברי נתן הנביא?

לאחר מכן, נפנה לקרוא את פס' ט"ו.

המורה ישאל את התלמידים, ובמקרה הצורך, יפנה לפרשנים- מה פירוש המילה "ויגוף"? ומה פירוש "ויאנש"? מה זה מזכירה לכם כל אחת מהמילים?

ויגוף- מלשון מגיפה, חולי. ויאנש- מלשון חולה אנוש.

בנם של דוד ובת שבע חולה אנוש.

המורה יכתוב על הלוח: מהי תגובת דוד?

קריאת פס' ט"ז'-י"ט

כאשר התינוק חולה: דוד ממש מתאבל – הוא צם, יושב וישן על הרצפה, ולא מוכן לאכול גם כשעבדיו מפצירים בו.

לאחר שבעה ימים, התינוק מת. ממה עבדיו מפחדים?

הם מפחדים לספר לו על מות התינוק, כי אם כאשר הוא רק היה חולה, דוד היה כל כך עצוב ואבל, אז מה יקרה לו כאשר ייודע לו שהתינוק מת?!

אז כיצד דוד ידע שהתינוק מת? הוא ראה את עבדיו מתלחשים, והבין את שקרה.

וכיצד הוא מגיב כעת?

כאשר התינוק מת- דוד קם, מתרחץ, הולך להשתחוות בבית ה' וחוזר לאכול.

← המורה ישאל את התלמידים מה דעתם על כך - איך זה יכול להיות שכאשר התינוק היה חולה, הוא כל כך הצטער, ואילו כאשר הוא מת, נראה שכאילו הכול כבר בסדר- הוא קם, מתרחץ, אוכל...?

המורה ישמע את תשובות התלמידים, ויאמר להם כי אכן זה היה נראה תמוה ביותר, ואף עבדי דוד נדהמו מאוד לראות זאת, ולכן שאלו אותו בעניין.

קריאת פס' כ"ג

עבדי דוד שואלים אותו על מעשיו. מהי תשובת דוד?

תשובתו של דוד מופלאה ומלאת לימוד עבורנו – כל עוד היה ביכולתו של דוד לגרום לשינוי, לעורר רחמים על התינוק הקטן – הוא עשה כל שהיה ביכולתו לעשות. אך מרגע שנגזרה הגזרה והתינוק מת, דוד הבין כי אין ביכולתו עוד לעשות דבר בעניין ושהוא לא יוכל להשיב את התינוק המת לחיים.

← ניתן לראות כי מעשהו של דוד לאחר מות הילד הוא: "וַיֵּבֵא בֵּית ה' וַיִּשְׁתַּחֲוֶה". בית ה' הוא כנראה האוהל שבו שכן ארון ה' בירושלים. דוד רק מחליף את בגדיו, ובא להשתחוות בבית ה' בטרם ירד אל ביתו. השתחווייה זו בפני ה' לאחר מות הילד, מהווה הכרה ברצון ה' וקבלת הייסורים כחלק מההכרה בחטא.

ובמשנה נאמר: "חייב לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, שנאמר 'ואהבת את ה' אלוהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך'... בכל מידה ומידה שהוא מודד לך, הוי מודה לו בכל מאוד מאוד" (ברכות ט', ה').

← נחזור לסיפור הפתיחה מתחילת השיעור, והמורה יאמר לתלמידים, כי הרבה פעמים אנו עומדים בחיים בפני מציאות שאינה כרצוננו. מה אנו יכולים ללמוד מדוד המלך בעניין הזה?

עלינו לשאול את עצמנו: האם יש בידי משהו היכול לשנות את המציאות? אם כן, עליי לעשות את מירב ההשתדלות בעניין (ניתן לתת דוגמאות על פי סיפור הפתיחה- למשל, לקחת מונית לתחנה מתקדמת של האוטובוס/ לבקש מאבא שייקח אותי/ להתקשר לחברת אוטובוסים ושהנהג יחזור)

אך אם התשובה היא שלילית ואיני יכול עוד לפעול ולשנות את המציאות, אז העבודה שלי כעת היא להרפות ולהבין שזו המציאות מלמעלה - הקב"ה גזר כך, ועליי לקבל זאת.

← ניתן בשלב זה לספר את הסיפור על הרב שלמה זלמן אוירבך:

פעם אחת, הרב אורבך מיהר מאוד להגיע למקום מסוים. האוטובוס התעכב, וגם לאחר שהרב עלה עליו, היו פקקים עצומים בכביש. הרב ישב בנחת, ולמד מתוך הספר שהביא עמו. אולם ברגע שהגיע האוטובוס אל התחנה שבה היה הרב צריך לרדת, הוא מיד קם במהירות, ירד מהאוטובוס והחל לרוץ. תלמידו שראה זאת, שאל לאחר מכן את הרב, כיצד בזמן שישב באוטובוס היה נראה שהוא נתון בשלווה, ואילו כאשר ירד החל לרוץ במהירות. ענה לו הרב, כי כל עוד לא היה ביכולתו לגרום שיגיע מהר יותר, זה כלל לא היה בידיו, ועל כן הוא למד בנחת. ואילו כאשר האוטובוס עצר, אז הייתה בידיו את היכולת להחיש ולמהר למקום בו מחכים לו, ועל כן החל לרוץ.

קריאת פס' כ"ד-כ"ה

לאחר מות התינוק, דוד מנחם את בת שבע, ונולד להם בו נוסף.

שמו: שלמה.

ה' אמר לדוד שייולד לו בן ושלמה יהיה שמו: "הנה בן נולד לך הוא יהיה איש מנוחה והניחותי לו מכל אויביו מסביב, כי שלמה יהיה שמו, ושלוש ושקט אתן על ישראל בימיו".

שלמה - מלשון שלום, על פי דבר ה' לדוד, "כי שלום ייתן ה' על ישראל בימיו".

הקב"ה קורא לו: ידידיה = ידיד ה', מתוך אהבתו אליו. בן זה אהוב ורצוי לה'.

בסיום הפרק, אנו חוזרים שוב למלחמה של צבא דוד אל מול רבת עמון, שמהווה כמעין 'סיפור מסגרת' לכל מעשה בת שבע.

המורה ישאל: היכן נמצא יואב בכל הזמן הזה של סיפור בת שבע ושל מה שקרה לאחר מכן? מדוע הוא נמצא שם?

ניתן לחזור לקרוא בתחילת פרק י' כדי להבין באופן מלא את סיפור המסגרת.

קריאת פס' כ"ו-ל'

יואב נלחם ברבת עמון, ולקראת הניצחון, הוא מזמין את דוד למקום המערכה להשלים את כיבוש העיר.

← המורה ישאל את התלמידים: מדוע לדעתכם הזמין יואב את דוד?

א. יואב רצה שהניצחון ייקרא על שמו של דוד, שהרי "אין המצוה נקראת אלא על שם גומרה". רואים בכך כי יואב מכבד את דוד ונאמן לו.

ב. תשובה נוספת שניתן לומר היא, שעמון הרי ביזו את דוד בכך שביישו את שליחיו שהגיעו לנחם. אם כך, הוא זה שצריך לנקום בהם באופן אישי ולהענישם על האופן שבו נהגו עמו.

איזה דבר מיוחד לוקח דוד ממלך עמון? "עטרת מלכם" = הכתר של מלך עמון, שהיה עשוי מזהב ועם אבן יקרה, ועל כן היה כבד מאוד.

מה מסמל הכתר? את המלוכה, השלטון.

← ניתן להוסיף את דברי הזוהר, שכתר זה היה כבד מאוד, כך שרק מי שראוי היה למלוכה, יכול היה לסבול שהוא יהיה מונח על ראשו. כאשר דוד שם את הכתר על ראשו, הכתר התאים למידותיו והוא הצליח לשאתו עליו – וזה היה סימן לכול, כי אכן דוד ראוי למלוכה ולשלטון.

בסיום המלחמה, נוקט דוד בפעולת הרתעה קשה "לכל ערי בני-עמון".

עפ"י מצודות:

"והעביר" - מהם העביר במלבן, רצה לומר בכבשן ששורפים בו הלבנים.

"ובחריצי הברזל" - כלי ברזל מלאה חריצים עשויה לדוש בה.

"ובמגזרות" - הם הגרזנים שמבקעים בהם העצים.

הצעות להמחשה:

סיפור פתיחה- להעלאת השאלה: כיצד אנו נוהגים במציאות שאינה כפי רצוננו.

דיון כתתי- על הנהגתו של דוד בזמן החולי ובזמן מות התינוק.

סיפור להמחשה- על הרב אורבך והאוטובוס.

מסרים והפנמה:

א. כאשר ישנה מציאות שאינה כפי רצוננו – כל עוד יש בכוחנו לעשות

ולשנות את המציאות, עלינו להשתדל עד כמה שניתן לשם כך. אך

כאשר הדבר אינו בידינו, עלינו לדעת להרפות ולקבל כי זהו רצון ה'

בעניין.

ב. מלאכה ומצווה נקראות על שם גומרן.

סיכום:

לאחר שנתן הנביא סיים את תוכחתו, בנו הקטן של דוד המלך חלה אנושות. דוד ניסה ככל יכולתו לשנות את הגזרה, ועל כן צם והתענה במשך שבוע שלם. לאחר שבוע זה, מת התינוק, והעבדים פחדו לספר זאת לדוד, אך הוא הבין את העניין מהתלחשותם. ראינו כי תגובתו של דוד המלך הייתה תמוהה – בזמן החולי הוא ממש התענה, ואילו לאחר שהתינוק מת - דוד קם, התרחץ ואכל. תשובת דוד לעבדיו הייתה, כי כל עוד יש ביכולתו לשנות- עשה את המירב, ואילו כאשר המציאות הייתה כבר בלתי ניתנת לשינוי- הוא קם. לאחר מכן נולד שלמה, ובסיום הפרק למדנו על ניצחון צבא דוד אל מול רבת עמון ועל לקיחת הכתר על ידי דוד.

הרחבות:

דברי הזוהר בעניין "עטרת מלכם":

"ויקח את עטרת מלכם". מלכם הוא מדרגת בני עמון, שכתוב: "ותהי על ראש דוד". ומשם היה עדות לבניו לעולם, ובה ניכר מי שהוא מן בניו של דוד הראוי למלוכה, דהיינו אם היה יכול לישא הכתר על ראשו, וודאי אמרו שהוא מזרע דוד, שאפילו באותו יום שנולד, היה יכול לסבול את הכתר על ראשו, אע"פ שמשקל ככר זהב ואבן יקרה הייתה, ואדם אחר חוץ מזרעו לא היה יכול לסבלו. וזהו שכתוב ביואש: "ויתן עליו את הנזר ואת העדות".